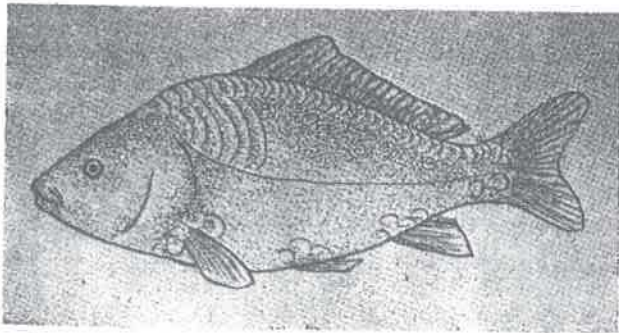

Među jugoslavenskim šaranima koji se danas izvoze, opaža se velika jedinstvenost. Mora se priznati da su te ribe brižljivo sortirane. Ljuskaše se otprema u glavnom u Srbiju, a djelomično i u Beč. Špiglere se najviše šalje u Njemačku. Ovu se ribu prije otpreme ponovno sortira tako da se izluče svi manji primjerci kao i oni sa svinutom hrptenicom (kripli) koje se troši u zemlji. Poradi toga je jednakost u sortimanu izvozne ribe posljedica dobrog sortiranja. Sigurno je, da bi se pažljivim odabiranjem matica moglo i na tome polju postići daljnje uspjehe.

Htio bih da se ukratko osvrnem na još jedno pitanje.

Slika 6.

Da li imade u Jugoslaviji i golih šarana ili onih koji imadu samo djelomično ili uopće nemaju ljusaka na bazi peraja.

I takovih sam primjeraka ponekad našao. Ovi su primjerci često imali naslijeđene griješke na perajama, izdužen oblik tijela i slabo su rasli. Napredni ribnjačari nastoje ovakove ribe izlučiti iz svojeg uzgoja.

Postavlja se pitanje da li ljuskaši bolje rastu od špiglera i da li je ljuskaš otporniji protiv bolesti. Još do sada nisu izvršeni točni pokusi o rastu obaju ovih tipova u jednom ribnjačarstvu. Značajno je da se u boljim ribnjačarstvima u Hrvatskoj daje prednost špigleru. Čini se, da ljuskaš nije jače otporan protiv zarazne vodene bolesti. Ja bih rekao da je manje otporan. Nakon lokalne infekcije, nastale možda ujedom riblje uši, nastupi lokalno ograničena nakostrušenost ljusaka. Daljnjim razvojem bolesti nakostrušenost ljusaka se protegne na čitavo tijelo. Ako se pritisne na ovakvu od tijela odignutu ljusku, štrca tekućina koja se ispod nje nakupila.

Bez sumnje da se u Jugoslaviji na osnovu ispitivanja sposobnosti šarana može očekivati daljnji napredak u uzgoju šarana. Još bih ht'o napomenuti da sam imao prilike pregledati šarane iz Dunava. To su bili sami ljuskaši sa izduženim tijelom. Nasađeni špigleri za kratko vrijeme su nestali, jer su ih navodno uništile ptice.

Ing. Dorđe Kesorić, Institut za ribarstvo NRBiH, Sarajevo

Ribarstvo i njegova zaštita od kriminala na otvorenim vodama Bosne i Hercegovine

Opšte je poznato, da su otvoreni tokovi naših voda naglo osiromašili ribom. Intenzivno uništavanje ribljeg fonda datira zapravo od početka II Svjetskog rata pa sve do danas, s tim što je ovo uništavanje od 1946 godine u stalnom opadanju.

Vremenski period od 1941—1945 godine, obzirom na ratno stanje karakteriše se brzim opadanjem ribljeg fonda otvorenih tokova, bilo to uslijed upotrebe eksploziva, oružja i tome slično, bilo trovanjem ribe ili uništavanjem-hvatanjem ribe nedozvoljenim spravama i alatima od strane priobalnog stanovništva. Kako inače ratno stanje u mnogome odstupa od ustaljenog stanja nastalog primjenom mirnodopskih zakonskih propisa, nije ni čudo, da je došlo do mnogih odstupanja, koje su izazvale same ratne prilike.

Ne treba izgubiti iz vida, da je naša Narodno-oslobodilačka vojska u nedostatku namirnica u mnogo slučajeva bila prinuđena da se koristi ribom kao prirodnim bogatstvom naših voda, jer joj je ona u takvim situacijama korisno poslužila kao element ishrane.

Završetkom rata i pobjedonosnim ishodom Narodne Revolucije, stvoreni su drugi uslovi za raz-

voj ribarstva na otvorenim tokovima i mada se to odmah po završetku rata nije tako izrazito manifestovalo, može se ipak pouzdano reći da od 1950. godine, kada je stupio na snagu Zakon o slatkovodnom ribarstvu NRBiH-a, ribarstvo je na otvorenim tokovima oživilo, što nam pokazuje i relativno brzi porast članstva sportskih ribolovaca u našoj Republici.

Ali tempo zaštite, podizanje objekata za poribljavanje, te osposobljenje stručnih kadrova za te objekte, nije bio u skladu sa brzim razvojem ribarskih udruženja, koja danas u svom sastavu broje blizu 7.000 članova.

Uzmemo li, da su naše vode uslijed ratnih prilika veoma osiromašene ribom, onda je jasno da su kao posljedice toga došli i rezultati kakve danas u stvari imamo. U vezi sa tim govori se, da za ribarstvo naših otvorenih voda do danas nije gotovo ništa učinjeno!

Istina je da nije učinjeno koliko se moglo učiniti, ali zar bi danas, obzirom na toliki broj ribolovaca, bilo uopšte ribe u salmonidnim tokovima, da se nije na poribljavinju i drugim mjerama unapređenja ništa radilo?

Obzirom na načine i razne oblike uništavanja riba stanje na našim vodama izgleda ovako:

1. Industrija

Brzi razvoj industrije u našoj Republici postavlja pred nas najakutnije pitanje kako i na koji način treba zaštititi naše vodotoke od otpadnih voda industrijskih objekata. Izvjesna naša industrijska preduzeća, kako se čini, u opšte ne vode računa da svojim otpadnim vodama dovode u opasnost prirodna bogatstva, koja se stvaraju godinama u našim otvorenim vodama, a koja se u ovom slučaju uništavaju preko noći. Ova zagađenja ne djeluju samo u pogledu trovanja ribe, nego što je i gore, ona veoma štetno utiču na zdravstveno stanje ljudi i stoke, koji su prinuđeni da se služe ovom vodom u različite svrhe. Industrijska preduzeća vrše zagađivanje tekućih voda, bilo direktnim trovanjem nerazblaženim otpadnim koncentratima bilo razrjeđenim otpadnim vodama.

Karakterističan primjer masovnih pomora ribe predstavlja tuzlanski industrijski bazen, u kome ni jedna fabrika nema postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, kako to naši pozitivni Zakonski propisi jasno definišu.

Fabrike koža, željezare, željezničke ložionice puštanjem šljake, te sve pilane puštanjem pilotine u tekuće vode, ozbiljan su faktor uništavanja ribljeg fonda naših otvorenih voda.

Česti prouzrokovaci trovanja ribe u manjem obimu su i lanare kao i mnogobrojna močilišta lana i konoplje.

Ne treba izgubiti iz vida da su vršena trovanja: balukatom i divizmom. Ovi načini trovanja primjenjuju se obično u besputnim, gorskim krajevima na manjim tokovima i to redovno od strane nesavjesnih priobalnih stanovnika.

2. Eksploziv

Neposredno po završetku rata upotreba eksploziva, kao sredstva za uništavanje ribe, bila je uobičajena praksa kako vojnih jedinica, tako i civilnih građevinskih poduzeća, kamenoloma kao i pojedinaca.

Iz godine u godinu eksploziv na otvorenim tokovima prestaje biti masovna pojava za uništavanje ribe, dok je u posljednje tri godine putpuno iščezao sa naših voda, sem nekoliko usamljenih slučajeva, gdje kao prekršioc figuriraju pojedinci-priпадnici raznih građevinskih preduzeća za izgradnju puteva, željeznica i tome slično. (Travnik, Teslić, Bugojno, Bosanski Novi).

Kao eksplozivno sredstvo za uništavanje ribe u nekim zabačenijim krajevima upotrebljavane su flaše sa krečom ili karbitom. Samo radi udaljenosti i vještine pojedinaca da taj prestup prikrije, teško ih je privesti pod Zakonsku odgovornost.

3. Brane

Kod nas postoje dva tipa vodenih brana: prirodne i vještačke. U smislu populacije ribe i jedne i druge su nepoželjne, jer nepovoljno utiču na održavanje i razmnožavanje naših plemeniti vrsta riba.

Prirodne brane postaju dvojako: usljed dejstva erozije, ili kao posljedica različitih taloženja (nanosi, sedra i sl.). Ove brane mogu, ali ne moraju biti presudne za jedan vodotok u smislu razmnožavanja, te održavanja riba. Ako se uzmu za primjer one prirodne brane na Vrbasu, Uni, te Breževici i Trebižatu (pritoke Neretve), kao i na Bistrici, Prači, Žepi i Drinjači (pritoke Drine) onda se vidi, da one nisu nepovoljno uticale na rasprostranjenje salmonida, bilo zbog specifičnosti navedenih tokova ili zbog ekoloških uslova za razvoj hidro-faune tih područja.

Vještačke brane su svakako opasnije od prethodnih, uz pretpostavku da pri izgradnji nisu predviđene riblje staze. Ovakove brane, tipa onih u Jablanici, zatim budućih na Trebišnjici i Vrbasu daju izviesan vodotok na dve podvodne cjeline od kojih svaka sa novim uslovima života živih bića.

Neophodno je, da se pri svakoj izgradnji većih brana, a specijalno onih koje se podižu u svrhu hidro-centrala, projektuju riblje staze, kako bi naši otvoreni tokovi ostali pošteđeni od vještačkih podvajanja jedne prirodne cjeline.

Mnogobrojne male brane-pregrade, na manjim vodama, podignute radi pogona mlinova (vodenica), stupa, malih električnih centrala također su i ako u znatno manjoj mjeri od prethodnih smetnja normalnom održanju ribljih fondova, a posebno biološki negativno utiču na održavanje konstantne populacije takovih tokova. Na nekim tokovima te brane su veoma česte, na pr. na rijeci Usori na 85 km toka postoji 40 mlinskih brana (evidencija brana iz 1948. godine).

4. Zabranjeni načini ribolova

Pod zabranjenim načinom ribolova razumije se upotreba ribolovnih sprava i alata kao i načina ribolova, preciziranih Zakonom o slatkovodnom ribarstvu NR BiH-e, a to su:

1. Ribolov ostvama,
2. Ribolov koševima,
3. Ribolov omčama,
4. Ribolov na više udica,
5. Ribolov pomoću pregrađivanja rijeka,
6. Ribolov preko određene količine,
7. Ribolov na zabranjeni mamac (elista),
8. Ribolov noću,
9. Ribolov na živog ribića,
10. Ribolov mrežom,
11. Ribolov eksplozivom,
12. Ribolov u doba mriješta,
13. Ribolov otrovima,
14. Ribolov ispod provisanih mjera i
15. Ribolov u zabranjenim tokovima.

Navedene vrste zabranjenog ribolova imaju kao posledicu prekomjerno iscrpljivanje malih tokova. Činjenica je da se zabranjenim sredstvima za ribolov najviše služi nesavjesno priobalno stanovništvo, a ponegdje i sami registrovani ribolovci. Obzirom na brojnost oblika kriminala na vodama, nije ni čudo što su u toku prošle godine, ovakvi slučajevi bili stalni predmeti rasprave pred sudijama za prekršaje.

5. Životinje-štetočine

U posljednje vrijeme sve su učestaliji izvještaji sa terena o naglom povećanju broja vidri, koje su poznate kao najopasniji ribožderi, naročito u salmonidnim tokovima. U prošloj 1953. god. ubijeno je

svega oko 129 vidri, za koje su isplaćene minimalne nagrade u odnosu na štetu koju pričinjavaju.

U štetočine drugog reda treba uvrstiti čaplje, koje se takođe hrane isključivo ribom. U prošloj godini ubijeno ih je svega 260 komada.

Sve veći broj ovih štetočina koje u posljednje vrijeme upravo pustoše naše salmonidne i cipridne tokove, predstavljaju ozbiljnog prirodnog neprijatelja. Trebala bi se visina nagrada za ubijene štetočine odmjeriti u pozitivnom odnosu prema šteti koju pričinjavaju. Dosadašnje nagrade bile su očito minimalne, što nam pokazuje dezinteresovanost kod onih, koji bi ih trebali uništavati.

6. Prijave i kazne

Prema nepotpunim podacima iz udruženja ribolovaca tokom prošle godine podnešeno je ukupno 698 prijava za sve vrste ribolovnih prekršaja. Zapaženo je, da su sudije za prekršaje redovno izricale relativno blage kazne i suviše kasno. U najviše slučajeva kazne kao normalno i vaspitno sretstvo ostale su bez efekta. Drugih primjera Zakonskih sankcija za delikvente, sem ovih pred sudijama za prekršaje, u 1953. godini nije bilo.

7. Društveni rad na suzbijanju kriminala

Izveštaji i referati sa godišnjih skupština Udruženja ribolovaca naše Republike pokazuju nam da se vrlo mala pažnja pridaje pitanju kriminala na vodama. I pored toga što se pred udruženja postavlja kao jedan od osnovnih zadataka ovo pitanje (kontrolne ekipe na ribolovnim vodama, nemilosrdno gonjenje lica koja više prekršaje ribolovnih propisa), ona nisu vodila dovoljno računa o tome, jer su iz svih udruženja u 1953. godini isključena svega trojica i ako se pozitivno zna, da je u redovima registrovanih ribolovaca bilo svakako više prestupnika.

Savez udruženja sportskih ribolovaca naše Republike a posebno sreska udruženja ribolovaca, tre-

bali bi da povedu računa o liku sportskog ribolovca, jer da bi se mogao sa pravom nazvati tim imenom, ribolovac mora da ima jasno izdiferencirane kvalitete kao čovjek, a posebno kao sportski ribolovac. Znajući da se kultura čovjeka ne rađa preko noći treba djelovati u ovome smislu iz dana u dan kako bi se svijest sportskog ribolovca podigla na pozicije graditelja Socijalizma.

Jedna je od efikasnih mjera ukazivanje oblika kriminala te njihovog suzbijanja, putem ribarskog lista, kao i drugih listova i propagandnih sretstava.

Veliki broj zabranjenih načina ribolova, te velike teškoće pri njihovu suzbijanju postižu nas na predlog da se uloži daleko više truda pri otkrivanju krivolovaca, zatim obavezan stroži kriterijum pri izricanju kazni, a posebno brže i ekspeditivnije izvršenje postupka.

Pitanju čuvarske službe naših otvorenih tokova, treba dati posebno mjesto. Do sada je u našoj Republici bilo svega 49 plaćenih čuvara ribolova, što smatramo minimalnim, uzimajući u obzir dužinu naših otvorenih tokova (5.360 km). Čuvačkoj službi svakako da ćemo dati prioritet. Svi terenski organi u koje ubrajamo Narodnu miliciju, šumare i putare trebali bi da budu pored plaćenih čuvara ribolova, glavni organi za suzbijanje kriminala na otvorenim vodama. Ovo bi se dalo bez teškoća provesti, organizovanjem kratkih seminara i kurseva za navedene organe, koji bi u tom slučaju bili osposobljeni za vršenje takvih funkcija na terenu. Ovo je najidealnije rješenje čuvanja naših voda, te ako se ne bi ostvarilo, teško bi se moglo zamisliti unapređenje ribarstva na našim otvorenim vodama.

Orientacioni plan razvoja ribarstva kod nas osniva se prvenstveno na korišćenju svih prirodnih uslova, koji uz znatno niske investicije i u relativno kratkom vremenskom periodu, uz umjesne organizacione mjere, treba da osiguraju potenciranu proizvodnju naših otvorenih tokova, te podignu riblji fond na zavidnu visinu.

Ing. Nikola Đisalov, Ribarsko gazdinstvo »Vojvodina« Novi Sad

PROBLEMI RIBARSTVA VOJVODINE

Sadašnje stanje

Stanje našeg ribarstva je zaista zabrinjavajuće. Od nekada ribom prebogat Vojvodine (mnoštvo velikih vodenih arterija i ogromnih poplavnih površina), mi danas imamo svakodnevno osiromašenje tog opštenarodnog bogatstva. Razlozi ovakvom osiromašenju riblje produkcije, a sledstveno tome i osiromašenju ribarstva kao privredne grane, su sledeći:

1. Obimni dugogodišnji meliorativni radovi širom cele Vojvodine (zaštita od poplave, izgradnja nasipa i crпки, osvajanja novih površina za obradu i t. d.)

2. Razvoj gradova, rečnog saobraćaja i industrije. Naročito su ubitačne po svom dejstvu fabričke otpadne vode (prehrambene industrije-šećerane, uljare, kudeljare i dr.) koje nam svojim trovanjem i zagađivanjem voda prouzrokuju masovna uginuća ribe.

3. Ratna pustošenja i posleratne sušne godine sa niskim vodostajima.

4. Nesređeno organizaciono stanje u ribarstvu, česte organizacione promene i nedostatak stručnog rukovodećeg kadra.

5. Neefikasna čuvarska služba i kontrola. Ribolovne vode se formalno pustoše svim mogućim